

Telegraful Român

Abonamentul:

Pe un an 32 coroane.
Pe șase luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor, după învoială

Abonamentele și inserțiunile
să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Insemnări

Jandarmii

Stăpânirile, de jalnică pomenire ale Ungariei, împânseră ani de-a rândul satele noastre din Ardeal, țara ungurească și Bănat cu vitejii aceștia, recrutați din foști soldați săcui și maghiari, ajunși în scurtă vreme o adevarată specialitate a țării.

Purtând armă în mână și pene de cocoș la cap, menirea lor era nu atât păzirea liniștii și a rânduiei în lăuntrul satelor, cât mai ales răspândirea și întărirea «ideii de stat» între nemaghiari.

Iar ideea aceasta, spusă verde, se știe că însemnează: Stat maghiar cu o singură limbă.

În urmărirea țânței «patriotice», păzitorii ei au săvârșit atâtea stupidități și fărâdelegi, — proba cea mai nouă este omorârea preotului Opris, — încât au însuflat în tot locul greață și scârbă atât pentru așezământul de jandarmi, cât și pentru trimițătorii acestor sbiri.

În zilele mari de astăzi, guvernul n'a mai avut încotro. A hotărât în sfârșit, ca cei cu pene de cocoș în frunte să fie revocați din ținuturile locuite de români.

Să plece! Și de veste să nu le mai auzim în veci.

Dar să se știe: Cei ce ne omoară preoții, au să plătească popește (x)

Cu două fețe

Mereu recitează presa din Budapesta, câtă dragoste sinceră a purtat totdeauna poporul maghiar pentru marea națiune, pentru francezi. Episcopul Fraknoi Vilmos aduce și «documente» istorice în favoarea acestei asigurări.

Nu voim să tragem la îndoială sentimentele nimănui. Admitem chiar, că maghiarii vor fi iubind acum grozav pe francezi și pe aliații lor.

Dar, făcând și noi puțină istorie a timpurilor mai nouă, trebuie să constatăm, că iubirea maghiară din trecut n'a fost destul de puternică pentru a împiedeca pe un Andrássy, omul slăvit al orcăru ungar, de a încheia vestita alianță cu Germania în contra Franței.

Constatăm mai departe că sentimentele de iubire și admirare ale maghiarilor pentru francezi n'au fost în stare să îndemne pe urmașii lui Andrássy de a încerca să părăsească cât de puțin apele germane. Ungaria — martoră este presa și literatura ei întregă dela 1870 până astăzi — n'a avut nici un cuvânt pentru Alsația și Lorena, provinciile răpite de germani, și a susținut din toate puterile, cu arma și cu vorba, direcția germană în politica maghiară.

Aceasta s'a făcut totdeauna pe timpul când Germania era tare.

Când au slăbit nemții, atunci da!

maghiarii se întorc dintr'odată spre Franța, și se milogesc la cei ce vin să le ocupe capitala.

Așa stăm cu «sincera dragoste». Avea, prin urmare, multă dreptate generalul Franchet d'Espérey să declare delegaților unguri la Belgradul sârbesc:

«Vous serez chatiés!» (Veți fi — pieptenați!) (x)

La tarabă

Au venit. Li așteptam de mult. Știam doar că trebuie să vină cu marfă mărunță și mult lăudată. Le porunca îndemnurile strămoșești. Instinctele cari nu mor de azi pe mâne.

Mai întâi au ispitit drumul angrosiștilor. Au încercat să afle conjuncturile de lipsă. Să vândă angro. Nu li s'a sfetit. Agentul a fost dat afară. Nu strică nimic. Facem ca părinții noștri. Ne vom coborî în satele și cătunele, în toate așezările locuite de goi. Vom deschide taraba și vom desface marfă mărunțisuri. De lăudat o știm noi lăuda și goii proști o vor cumpăra. Căci o vom da cât se poate de ieftin. Și totuși vom avea profit.

Așa se va fi cugetat, când s'a hotărât noul guvern liberal și democrat să se coboare în satele nemaghiare cu proclamație. «Ne vom adresa poporului direct, cu toate bunurile și zaharicalele aduse din Paris, Londra și America. Il vom ispiti să guste numai, nu-i silă ca să cumpere, numai să guste și dacă nu-i va place, o poate lăsa acolo unde i s'a îmbiat».

Și fapt, proclamația lui Károlyi adresată popoarelor nemaghiare e ținută în duhul acesta. Injură pe stăpânii de ieri ai tarabei, îi înjură că au vândut marfă stricată, înveninată, că au răspândit prin necurătenia în care au stat, microbii tuturor relelor și boalelor și în urmă și ciuma răsbolului.

Și se vaieță și ne conjoară să nu-i ocolim. Taraba lor nu samănă cu a celor cari au vândut ieri. Ei au curățit din temelie, au primenit aerul și au adus marfă bună, marfă curată, toate bunătățile din America lui Wilson. — Strigă în mijlocul târgului, că dorința lor e ca fiecare ins să se împărtășească cu vârf și îndesat din aceste bunătăți. Ca toți să se aleagă cu fericire vremelnică și chiar și veșnică.

«De azi înainte va fi slobod ca fiecare să se înțeleagă și să vorbească în limba care o știe. Drepturile le vom distribui în măsură egală și datoriile se vor reduce cât mai mult. Vom împărți pământuri, ca fiecare familie de plugar să poată trăi cinstit, vom clădi drumuri ușoare, vom ridica fabrici și vom susținea școli de tot felul, ca fiecare părinte să-și poată crește copiii după placul inimii, în limba și credința sa. Cu un cuvânt rămâneți cumpărătorii noștri, căci ne vom îngriji să aveți tot ce vă dorește

inima. Probăluți încă odată! Nu-i silă să cumpărați, să rămâneți la noi. Dacă nu vă place, rămâne destulă vreme să mergeți unde vă îndeamnă inima».

Cam așa se strigă acum dela Budapesta. Câte sute de mii, câte milioane chiar de proclamații vor fi părăsit tiparnițele statului republican?

Adulmecăm duhul proclamației. E înțelepciunea de vulpe, câtă le-a mai rămas. Fie-le de bine.

Nouă nu ne mai trebuie nimic din bunătățile lor. Și să știe și să și-o însemne, că poporul nostru dela sate nu mai ascultă de nimeni, fără de dorul aprins în inima lui și de glasul înțelept al sfatului național român.

Tot ce vine din altă parte e aramă sunătoare. Cu șiretelicuri nu mai amăgiți popoarele deșteptate de sfântul soare al libertății.

Episcopii români și Consiliul Național Român

Marelui sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania, în Arad

Războiul mondial a scos la iveală principiul social atât de creștinesc, că fiecare popor are pe viitor dreptul de a dispune liber asupra sortii sale. Noi subsemnații episcopi ai bisericii ortodoxe-române și gr.-cat. române — avem firma convingere, că interesele de viață ale neamului românesc, ai cărei păstori sufletești suntem, pretind ca un categoric imperativ — înfăptuirea acestui drept de liberă dispunere și față de neamul nostru.

Dreptul acesta se va putea realiza numai dacă națiunea română va fi guvernată de fiii ei.

Dreptaceea declarăm: că recunoaștem marele consiliu național român de reprezentant și conducător politic al națiunii române din Ungaria și Transilvania, simțindu-ne îndreptățiți și îndatorați — ca fii credincioși ai națiunii noastre — a conlucra din toate puterile la înapoierea aspirațiilor noastre naționale.

In ziua Sf. arhangeli Mihail și Gavriil 1918.

Dr. Demetriu Radu,

episcop gr. cat. de Oradea-mare.

Dr. E. Miron Cristea,

episcop ortodox-român al eparhiei Caransebeșului.

Dr. Iuliu Kosszu,

episcop român gr.-cat. al Gherlei.

Joan J. Papp,

episcop ort.-român al eparhiei Aradului, totodată și locțiitor de mitropolit.

Dr. Valeriu Traian Frențiu,

episcopul Lugojului.

Din Bucovina

Întreaga Bucovina este ocupată de armata română. Pretutindenea e liniște. Oamenii sânt fericiți că au scăpat de necazurile guvernelor nemțești. România se îngrijește de alimentația țării.

Regele Ferdinand a instituit în Cernăuț un ministeriu și a dat către populație un manifest, unde i se vestește domnia regelui Ferdinand asupra Bucovinei întregi.

Impotriva bolșevismului

S'a pornit expediția Inteligerii pentru a zdrobi puterea bolșevismului în Rusia.

Armata dela Salonic, împreună cu trupe românești, înaintează spre nordostul Rusiei.

Sânt cam 700.000 de francezi, englezi, sârbi și români, sub conducerea generalului francez Berthelot. Avangardele au ajuns în Kiev. Armata română a ocupat Podolia. Englezii din Murman și puterea lor ma-

ritimă din golful finic au ocupat portul Reval, au debarcat trupe, care au plecat spre Petersburg.

Armata română neatârnoare

În urma intervenirii Consiliului Național Român, ministrul maghiar de război a schimbat ordinul privitor la chemarea sub drapel a contingentelor din 1896—1900, și astfel soldații noștri români vor avea să formeze armata românească neatârnoare de cea ungurească.

Românii în Ardeal

Trupele române înaintează repede în teritoriile locuite de români.

În comuna Porcești de lângă Sibiu s'au ivit deja patrulă românești.

Aviz!

Delegații cercurilor electorale din comitatul Sibiu, delegații altor corporațiuni și membrii naturali, — pleacă din Sibiu la Alba-Iulia cu trenurile de Sâmbătă 30 Noemvrie, dimineața la 6 ore spre Copsa și la 8 ore spre Vintul-de-jos, — însoțiți de un pluton dintre membrii Legiunii române.

Incât vom primi un tren special, plecarea se face tot numai Sâmbătă dimineața la orele 8½ spre Vintul-de-jos.

Membrii externi să vină aici de Vineri seara — unde vor afla detaliuri.

Sibiu, 27 Noemvrie 1918.

Major *Liuba* m. p., *N. Ivan* m. p.,
comandantul Legiunii române. membru al statului național român.

Zile istorice

Duminecă în 11/24 l. c. locuitorii români din cercul electoral I al Sibiului s'au întrunit aproape în număr complet în sala casei naționale ca să aleagă 5 delegați pentru praznicul neamului, pentru marea adunare dela Bălgradul românesc.

Adunarea a fost deschisă de prezidentul asesor cons. Nicolae Ivan prin vorbirea ce urmează și care trebuie să fie crezul și programul fiecărui român.

Onorată adunare!

V'am poțit Domnilor din încredințarea Sfatului național la întrunirea de azi să esmitem din cercul I al Sibiului 5 membri pentru marea adunare națională dela Alba-Iulia, convocată pe 1 Decemvrie a. c. — Și nu mă îndoiesc, că acest cerc de intelectuali va alege astfel de bărbați, cari inspirați la duhul vremilor mari, se vor achita cu cinste de misiunea lor.

Înainte de toate vom avea să îngropăm la Alba-Iulia sistemul minciunii, sistemul corupțiunii, al teroarei și al veacurilor de rușine, punând pe mormânt o lespedă de peatră străjuită de întreg neamul românesc, ca să nu mai învie acel sistem în vecii vecilor. — După aceea vom cere deschiderea porților cetății lui Mihai, pe ale cărei ziduri vom pune mândrul nostru tricolor, care va fâlfâi acolo în veci, vestind învierea coloniștilor divului Traian și răsbunând tirania dela 1784 pecetluită cu sângele lui Horia.

Și sub acest stindard vom pune jurământ solemn: «Murim mai bine'n luptă cu glorie deplină, decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost pământ» și vom proclama unitatea noastră națională cu frații de un sânge și de o lege de pretutindenea și nici furiile iadului nu vor putea să ne mai oprească în acest drum sfânt, udat cu lacrimile mamelor, surorilor, soților, ficelor și nepoatelor noastre.

Și dacă vom avea vreme să ne ocupăm acum și de actul desbinării dela 1700, act presărat cu sămânța urei dintre frați, încheiat în vechea noastră metropolie, cu scopul mișelesc al Habsburgilor: «*Divide et impera*» — atunci, am îndeplinit întreg programul vieții noastre, și putem trece stindardul nepătat — asemenea vechilor

elini — din mâinile noastre în mâinile tinerimei.

Această tinerime va avea să facă pelegriaj la morminții eroilor ardeleni, munteni și moldoveni căzuți la Focșani și Mărășești, pentru că lor avem să le mulțumim praznicul cel mare al zilelor de azi.

În memorabila ședință dela 12 Octomvrie 1918 ținută la Oradea-mare — zi mare și sfântă — noi cei 12 membri câți ne-am aflat acolo — după chibzuire matură — am cerut loc între națiunile libere și independente, după principiile marelui Wilson, cel mai mare și mai înțelept creștin, și am dat signalul pentru prefacerile de azi. Același drept îl recunoaștem și Secuilor și Sașilor din Atdeal.

Acolo am spus: «Am făcut și ars destule cărămizi pentru temnițe, am topit fer pentru lanțuri, cari să ne țină în robie sufletească și trupească, — a sosit vremea să fim oameni, să ne reclamăm drepturile întregi și neștirbite». Aceasta e problema zilelor și adunării celei mari dela Alba-Iulia. Cu aceasta declar ședința de deschisă.

După săvârșirea formalităților și alegerea celor 5 delegați în persoanele: Dr. I. Beu, Dr. L. Borcea, Dr. S. Dragomir, Dimitrie Comșa și Teodor Doboș comerciant, profesorul Dr. S. Dragomir propune ca astăzi când duhul sfânt al Voivodului dela Putna și sufletul mare al arhanghelului Voevod Mihai dela Bălgrad stăruiesc pentru înfăptuirea visului neamului să felicităm prin o telegramă pe frații bucovineni, cari sărbătoresc marea sărbare de unire a frumoasei Bucovine.

Propunerea s'a primit cu mare însuflețire și s'a trimis următoarea telegramă de felicitare:

Dlui Iancu Flondor

Cernăuț

Românii sibieni vă trimit salutări frățești în aceasta zi mare, în care mândra Bucovină se întoarce la sinul dulce al mamei. Ardealul o urmează.

Bârsan,

Prezidentul comitetului național sibian.

Circulară

tuturor secțiilor din comitatul Sibiu

Fiind la legiunea română o aglomerație de lucru, prin aceasta să dă ordin tuturor comandelor de secții că pe viitor în toate afacerile numai comanda secției are a-se adresa direct Legiunii din Sibiu.

Prin urnare nu au dreptul comunele separat să vie cu o cerere sau alta direct înaintea legiunii, ci numai prin comanda secției, atât în ce privește primirea de orice fel de material cât și în lucrurile administrațiunii.

Aceasta să se iee la cunoștință și să se comunice comandanților de garde comunale.

Orice cerere, pe alta cale, se va respinge.

Sibiu, la 25 Noemvrie 1918.

Legiunea română, secția de organizare.

Liuba,
maior.

Simtion,
locotenent

Petru I. Comșa

Puțini oameni s'au ridicat prin muncă și putere proprie la o stare înfloritoare materială și morală ca *Petru Ioan Comșa*, fost mare comerciant în Săliște și unul din fruntașii noștri de acolo, sprijinitor cald al instituțiilor noastre de cultură — și membru în direcțiunea casei de păstrare din Săliște și Mercurea. Petru Ioan Comșa după o boală îndelungată și grea a închis ochii în sanatoriu din Cluj departe de ai săi și de frunțașă comună Săliște.

Îl jefeste soția, fiul Ionel, fiica Mărioara, ginerele Dr. Caius Brediceanu, soră și frați, nepoți și fini și rudeniile cari au pierdut un mare sprijinitor.

Jalnica familie a publicat următorul anunț:

Pătrunși de adâncă jale aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, prietenilor și cunoscuților, că mult iubitul nostru soț, tată și bunic

PETRU I. COMȘA,

mare comerciant în Săliște, membru al tuturor instituțiilor noastre culturale și politice românești,

și-a sfârșit zilele unei vieți petrecute în cinste și muncă neîntreruptă, înduioșat de vremile acestea de mărire națională, împărtășit fiind cu sfintele Taine după legea noastră românească, Sâmbătă în 10/23 Noemvrie 1918, la orele 10 p. m., în etate de 63 ani.

Rămășițele pământești se vor depune spre veșnică odihnă Joi, în 15/28 Noemvrie 1918, în cimiterul bisericii mari din Săliște.

Dormi în pace apostol al muncii sânguitoare și rob însuflețit al idealului național!

Săliște, la 12/25 Noemvrie 1918.

Jalnica familie.

Adunarea meseriașilor și comercianților români din Sibiu

Joi în 8/21 Noemvrie s'au întrunit în seminarul «Andreian» meseriașii și comercianții români din Sibiu pentru a delega din sânul lor 5 reprezentanți în consiliul național român și pentru a se sfătui și asupra programului de muncă potrivit cu prefacerile zilelor noastre.

S'au adunat în număr neobișnuit de mare. Prezidentul Gh. Poponea deschide adunarea, arătând că și pentru meseriașii și industriașii români a răsărit soarele dreptății și libertății, și propune să aleagă 5 membri pentru sfatul național român din Sibiu, cari se dirigue afacerile tuturor românilor din acest ținut.

Meseriașii însă, înainte de a intra în actul alegerii, cer ca și prezidentul lor d-l V. Tordășianu, care le cunoaște păsurile, să fie ales în sfatul național. În urmă aleg în consecință pe: Victor Tordășianu, Aurel Popescu, comerciant, T. Moldovan, măestru cismar, Gh. Poponea, cond. de tipografie, Constantin Banu, măestru curelar și I. Stanciu, măestru zugrav.

S'a mai hotărât ca să se întrunească în fiecare săptămână pentru a face demersuri în conformitate cu desfășurarea evenimentelor.

Știrile zilei

Wilson în Europa. În primele zile din Decemvrie va plecă prezidentul Wilson spre Europa. Mai întâi va vizita Parisul.

Salare de marșal. Din Viena se anunță, că fostului suveran Carol i s'au plătit în anii din urmă 3 milioane coroane sub titlul de salar pentru demnitatea de marșal. Suma aceasta va avea să fie restituită din averile particulare ale fostei case domnitoare. — S'a mai constatat, că feldmarșalii arhiducele *Frideric* și *Kövess* au încasat câte 800 mii coroane pe an pentru aceeași demnitate.

Respingi. Generalisimul francez Foch n'a admis cererea germanilor de a li se îndulci condițiile de armistițiu. Statele Înțelegerii sânt de părere, fără deosebire, că Germania merită pe deplin astfel de condiții.

† **Vasile Genie.** Anunțăm dureroasa știre, primită astăzi, despre moartea preotului nostru din Rod (tractul Miercurii) *Vasile Genie*, cunoscut cititorilor și din du'oasele versuri, apărute în foisoarele ziarului nostru. Harnicul preot odihnească în pace!

Din comitatul Sibiului. În comuna Cristian s'a organizat garda națională în 6 Noemvrie a. c. iar în 17 l. c. și-a luat ființă și sfatul național sătesc. Ca ocazia aceasta s'a ales prin aclamație președinte preotul *Constantin Moldovan* care a fost încredințat de Legiunea română din Sibiu și cu conducerea secției Cristianului, la care aparțin comunele: Rusciori și Șura-mică.

† **Dr. Emil Dan,** tânărul și însuflețitul advocat și jurisconsult al filialei «Albina» din Brașov, a în-etat din viață astă noapte în Sibiu, în urma unui morb greu.

Înmormântarea i se va face Vineri la ora 2 d. a. Odihnească în pace!

La Innsbruck. Italienii au intrat în 22 l. c. în Innsbruck și au ocupat orașul și împrejurimea.

Și Viena. După știrile ziarelor parisiene, armatele Înțelegerii, care vor ocupa Budapesta și alte orașe, vor porni și spre ocuparea Vienei.

Neînțelegeri între comandanți. Între generalii Mackensen, care petrece încă tot în Sibiu, și între Hindenburg s'au ivit se zice neînțelegeri. Mackensen adevă, împotriva ordinului ce i s'a dat și totodată împotriva hotărârilor armistițiului încheiat, a părăsit cu trupe înarmate teatrul luptelor.

Pierderi în război. Pierderile Franței în război se urcă la 1 600.000 de morți. Cam aceeași cifră se anunță și din Germania ca pierdere de soldați germani morți. Pierderile Angliei se arată, după date oficiale, cu 3,000.000 de oameni, între cari 658.000 de morți.

La Alba-Iulia. Cei ce participă la marea adunare națională la Bălgrad, vor face lucru cuminte ducând cu sine *pâne și alte alimente*, având în vedere afluența extraordinară de lume ce se va întruni acolo în 30 l. c. și 1 Decemvrie.

Aviz. Prelegerile dela gimnaziul român gr. or. din Brașov, sistate din cauza boalei spaniole, se vor reîncepe cu 18 Nov. v. (1 Dec. n.) 1918. *Direcțiunea.*

Scrisoarea unui episcop. Conte *Mai-láth*, episcopul romano-catolic din Alba-Iulia, se adresează *românilor* prin o scrisoare, în care cere ca în Ungaria independentă să fim noi români cu încredere și iubire pentru «frații» noștri maghiari, căci ei — maghiarii — voesc acum să ne înzestreze cu deplină dezvoltare «*bisericească, culturală, economică*» (egyházi, kulturális, gazdasági fejlődés) — Domnul *Mai-láth*, episcopul trăit între români, nu îndrăznește, nici în zilele extraordinare de astăzi, să ne vorbească de acordarea drepturilor *naționale*, fără de care este cea mai mare primejdie pentru noi tocmai independența Ungariei. Sântem recunoscători domnului *Mai-láth* pentru această sinceritate; căci ea ne arată, de cine avem să ne ferim, dacă voim să rămânem români.

Știri ziaristice. Din Brașov se scrie, că sfatul național român din Țara Bârsei a luat în administrare averea ziarului *Gazeta Transilvaniei* dela proprietarii de până acum, sistând deocamdată apariția ziarului. — Dela Orăștie primim întâiul număr al *Libertății* înviate. Apare odată pe săptămână. Redactor responsabil este George Lazar.

Pentru copiii legionarului român. La fondul acesta de ajutorare au mai dat:

1. Cassarul Asociației I. Banciu Cor. 10—
2. Parohul Constantin Popovici (Slimnic) . . . . . 3—
3. Comerciantul Emil Șerb. . . . . 10—
4. Legionarul Zaharie Crișan . . . . . 2—
5. Legionarul Alexandru Bucșa . . . . . 2—
6. Voluntarul Ioan Dordea . . . . . 2—
7. Clericul Aurel Oariș . . . . . 5—
8. Clericul Irimie Milea . . . . . 2—
9. Legionarul Silviu Joldoș . . . . . 2—
10. Mehanicul Moise Fărcaș . . . . . 3—
11. Plugarul Aron Cloșan (Copsa mică) . . . . . 5—
12. Serg. maj. Ioan Stoichița . . . . . 2—
13. Clericul abs. Valeriu Caicuț . . . . . 2—
14. Locot. N. Frâncul . . . . . 3—
15. Măestrul blănar Ilie Steflea . . . . . 10—

Sau în total K 63.—

Contribuirile de până aici Cor. 723.—

Bravi români! Dăruți din avutul vostru pentru copiii legionarului român. Dăruri primește exactorul consistorial *Victor Tordășianu*.

Poșta redacției

P. M. în Streza Cârțișoara. Ad 1. P. S. Sa episcopul Aradului va da îndumări prin circulară, ad 2. da; ad 3. Inimolul nostru deputat Dr. A. Vaida e de prezent angajat în prea multe și însemnate afaceri, pentru ca să-și poată rupe vreme de a veni acum în cerc; ad 4. Să se adreseze Legiunii române.

La Bălgradul nostru!

☛ Toți românii de pe aceste plaiuri să-și deie întâlnire în cetatea vestită a Bălgradului la ADUNAREA NAȚIONALĂ de Duminecă, în 1 Decemvrie n. (18 Noemvrie v.) 1918. ☛